

8 Bymiljø og utbygging

Bymiljø og utbygging leverer tjenester til alle innbyggere, hver dag, hele året. Ny klima- og miljøplan skal legge til rette for tiltak som bidrar til å redusere klimautfordringene.

Vedlikeholdsetterslepet på veier, kaier, ledningsnett og bygninger er fortsatt høyt.

Tilpasset materialbruk og nye løsninger kan gi god verdibevaring, og samtidig være mer kostnadseffektivt.

8.1 Innledning

Bymiljø og utbygging har ansvar for å gjennomføre kommunale investeringer. Det er avgjørende å finne riktige gjennomføringsmodeller for kommunens prosjekter. En rekke samspillskontrakter ved store byggeprosjekter er nå i ferd med å komme på plass, og dette vil gi enda bedre prosjekter for byggherre, brukere og entreprenør. Arbeidsprosesser for kommunaltekniske investeringsprosjekter gjennomgås for å se hvordan gjennomføringen av disse kan bedres.

Stavangers kommunes bidrag i det europeiske fyrtårnsprosjektet Triangulum har vært viktig for Smartbyen Stavanger. Nå er Stavanger aktiv i prosjektet UnaLab og deltar i flere andre initiativ. Ambisjonen er at Stavanger bygger kapasitet og kompetanse som gir organisasjonen en sentral rolle i utviklingen av naturbaserte løsninger for å møte klimautfordringene.

8.2 Idrett

Tjenestebeskrivelse

Idrettsavdelingens oppgave er å legge til rette for idrettsaktivitet i kommunens utendørs idrettsanlegg, idrettshaller, svømmehaller og skolelokaler. Avdelingen fordeler treningstider til brukerne av anleggene. Avdelingen har også ansvar for å levere tjenester til idrettslagene og andre brukere i forbindelse med arrangementer i idrettsanleggene.

Andre sentrale oppgaver er å fordele ulike kommunale tilskudd og gjennomføre behovsanalyser som grunnlag for politiske beslutninger om utbygging av nye idrettsanlegg.

Avdelingen har også en samarbeidsavtale med idrettsrådet om ulike idrettssaker.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Nye Stavanger

Frem til kommunesammenslåingen i 2020 må det avklares en del momenter vedrørende idrettstilbud, forvaltning, administrasjon, drift og vedlikehold. Idrettsavdelingen har gjennomført møter med idrettsadministrasjonen på Finnøy og Rennesøy, og vil fortsette dialogen i tiden frem mot sammenslåingen.

Oppfølging av *Fagplan Idrett 2019-2034*

Et av delmålene i *Fagplan Idrett 2019-2034* er at flerbruk, sambruk og kompakte, fleksible løsninger skal være hovedprinsippet for bygging av nye anlegg, slik at flere idretter og brukere kan benytte anlegget. Kapasiteten til de eksisterende flerbrukshallene er presset. Etterspørselen for trening og konkurranseaktivitet er langt større enn det

kommunen kan tilby, og flere opplever at de mister medlemmer. Samtidig har flere idrettslag innført medlemsstopp. De siste 10 årene viser stor økning i aktive medlemmer i brukergruppene som benytter flerbrukshaller.

Fagplanen vil bli lagt frem til politisk behandling våren 2019. Idrettsavdelingen kommer til å følge opp de vedtatte målsettingene og prioriteringene med hensyn til utbygging av nye idrettsanlegg.

Budsjettramme for Idrett

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	87 449	87 449	87 449	87 449
	Endringer:				
179	Oilers investa AS, indeksregulering	100	200	300	400
180	Hetlandshallen, dobbel idrettshall, drift	1 500	1 500	1 500	1 500
181	ONS, bortfall av leieinntekter i 2019 og 2021	1 200	-	1 200	-
182	OTD, leieinntekter i 2019 og 2021	- 700	-	- 700	-
183	Lønnsoppgjør 2018, helårseffekt	900	900	900	900
184	Gamlingen, driftsmidler	2 000	2 000	2 000	2 000
185	Gamlingen, økte billettinntekter	- 2 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
186	SR-Bank Arena (Viking Stadion), leie	2 040	2 040	2 040	2 040
187	Stavanger svømmehall driftsutgifter	5 300	7 000	7 000	7 000
188	Stavanger svømmehall, inntekter fra besøkende	- 2 800	- 3 700	- 3 700	- 3 700
189	Hinna garderobes, driftsutgifter	400	400	400	400
190	Stavanger ishall, driftsutgifter	2 500	2 500	2 500	2 500
191	Idrettsanlegg, økte kommunale avgifter	2 700	2 700	2 700	2 700
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	100 589	100 989	101 589	101 189

Tabell 8.1 Budsjettramme for idrett 2019-2022, tall i 1 000 kr

8.3 Juridisk

Tjenestebeskrivelse

Juridisk er en stabsfunksjon som gir intern rådgivning til avdelingene i Bymiljø og utbygging og til andre deler av administrasjonen.

Juridisk har en rekke oppgaver knyttet til kjøp, salg og innleie av fast eiendom, grunnerverv og ekspropriasjon, momsavtaler og utbyggingsavtaler.

Juridisk har ansvar for å håndheve kommunens alkohol- og skjenkepolitikk, og er faglig sekretariat for klagesaker som skal behandles av Stavanger kommunes klagenemnd.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Videreføring av Friområdeprosjektet

Juridisk avdeling har prosjektlederansvar for Friområdeprosjektet. Dette skal sikre befolkningen tilgang til friområder i kommunen. I perioden vil kommunen arbeide videre med realiseringen av tursti i Gauselvågen og turvei fra Munkehagen og Holmegenes. Det vil forhandles med grunneiere på Mariero for gjennomføring av grøntstruktur i områdeplanen.

Grunnerverv til gang- og sykkelvei

Juridisk avdeling bistår Plan- og anleggsavdelingen med grunnerverv til opparbeidelse av gang- og sykkelveier, og har flere prosjekter som fordrer grunnerverv til slik opparbeidelse. Eksempler på prioriterte prosjekter i planperioden er nytt fortau i Solliveien (Hinna) og Øvre Vågen (Hundvåg) og grunnerverv i forbindelse med bygging av snuhammere for renovasjon.

Salg og innleie av eiendommer

I planperioden skal juridisk avdeling blant annet skaffe lokaler til barneverntjenesten. Flere større leieforhold skal også følges opp, blant annet innleie av nye kontorlokaler i Herbarium, som skal bli en del av kommunens rådhuskvartal, lokaler til helse- og sosialkontor, Nav, hjemmebaserte tjenester, helsestasjonstjenesten med flere.

Ivareta kommunens interesser og utvikling i Stavanger Forum

Stavanger kommune eier flere bygninger i Stavanger Forum-området, og har interesse i at bygningene brukes i henhold til formålet som er messe, konferanse og idrett. Kommunen har også en interesse i at de ubebygde delene av området driftes og vedlikeholdes etter en helhetlig plan. Juridisk avdeling vil bistå med å revidere og utarbeide nye avtaler i området i planperioden.

Urban Sjøfront

Videreføring av kommunens engasjement i Urban Sjøfront er det første store sentrumsnære transformasjonsområdet i Stavanger. Det tidligere industriområdet er nå erstattet av boliger og næring. Stavanger kommune har tatt et overordnet ansvar for å bygge infrastruktur, mot at grunneierne bidrar økonomisk. Inngåelse av utbyggingsavtaler videreføres i planperioden.

Overføring av kirkelig eiendom

I planperioden vil juridisk avdeling fortsette arbeidet med å avklare utstrekningen av de kirkelige eiendommer i Stavanger med tanke på å overskjøte disse til kirken v/soknet.

Budsjettramme

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	11 752	11 752	11 752	11 752
	Endringer:				
192	Lønnsoppgjør 2018, helårseffekt	380	380	380	380
193	Juridisk, redusert budsjettramme	- 500	- 500	- 500	- 500
194	Parkeringsanlegget ved OK23, bortfall av leieinntekter	1 310	1 310	1 310	1 310
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	12 942	12 942	12 942	12 942

Tabell 8.2 Budsjettramme for Juridisk 2019-2022, tall i 1000 kr

8.4 Miljø og renovasjon

Tjenestebeskrivelse

Miljø- og renovasjonsavdelingen arbeider med miljø og bærekraftig utvikling, og er rådgiver og pådriver for at miljøtiltak gjennomføres som en del av den daglige planleggingen, forvaltningen og driften i kommunen. Klima- og miljøplanen er det overordnede dokumentet for arbeidet. Avdelingen har også ansvar for prosjektet *Forurenset sjøbunn* i tillegg til å tilrettelegge tiltak for bedre luftkvalitet.

Avdelingen har ansvar for all innsamling av husholdningsavfall, og sørger for at innbyggerne i Stavanger har kostnadseffektive og miljøvennlige avfallstjenester. Avdelingen driver informasjons- og motivasjonstiltak for avfallsminimering og økt kildesortering, og er også myndighet i saker knyttet til forurensning og forsøpling.

Alle innsamlings- og behandlingstjenester kjøpes fra private eller interkommunale avfallsselskap. Renovasjonstjenesten er gebyrfinansiert.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Ny klima- og miljøplan

Avdelingen skal følge opp mål og tiltak i den reviderte klima- og miljøplanen. Måleindikatorer for rapportering på klima- og miljøområdet vil bli gjennomgått og videreutviklet.

Lokalt miljøengasjement

Arbeidet fortsetter i Agenda 21-utvalget, for å fremme lokalt miljøengasjement. Samarbeid på tvers i kommunen og eksternt med bedrifter og andre aktører, skal få flere til å reise kollektivt og øke andelen som sykler og går, blant annet gjennom [HjemJobbHjem](https://www.hjemjobbhem.no/) (https://www.hjemjobbhem.no/) -ordningen. I den årlige [Beintøft-kampanjen](http://www.beintoft.no/) (http://www.beintoft.no/) i samarbeid med skolene motiveres elevene til å gå og sykle til skolen.

Avdelingen fortsetter også arbeidet med å miljøsertifisere virksomheter. Miljøriktige løsninger fremmes ved å gi veiledning og støtte internt og eksternt, og gjennom inspirasjonsarrangement. Ett av disse er [Miljøsøndag](http://www.miljosondag.no/) (http://www.miljosondag.no/) i september hvert år. En rekke aktører deltar med utstillinger og aktiviteter.

Forurenset sjøbunn

Kommunen skal planlegge og gjennomføre tiltak for å redusere forurensingen fra sjøbunn i definerte havneområder i Stavanger. Kartlegging av forurensning i havnebassenget fortsetter for å samle mer kunnskap som vil gi grunnlag for nye anbefalinger om nye tiltak. Miljødirektoratet støtter arbeidet.

Luftkvalitet

Arbeidet med å bedre luftkvaliteten i Stavanger fortsetter. [Gebyr for bruk av piggdekk](http://www.stavanger.kommune.no/piggdekk) (http://www.stavanger.kommune.no/piggdekk), som ble innført vinteren 2017-18, videreføres i planperioden.

Klima- og miljøfond

Det ble i 2018 etablert et klima- og miljøfond i Stavanger kommune basert på inntektene fra piggdekkgebyrordningen. Avdelingen vil administrere bruken av fondet i planperioden.

Internasjonalt miljøengasjement

Avdelingen deltar i internasjonalt samarbeid, blant annet knyttet til klimavoteprojektet og samarbeid med vennskapsbyer. Kommunen vil også delta i nettverkssamarbeid, blant annet gjennom medlemskap i [Eurocities](http://www.eurocities.eu/eurocities/home) (http://www.eurocities.eu/eurocities/home) Environment Forum.

Overgang til sorteringsanlegg for avfall

I forbindelse med at IVAR setter i gang [det nye sorteringsanlegget for restavfall](http://www.ivar.no/sorteringsanlegg/category743.html) (http://www.ivar.no/sorteringsanlegg/category743.html) på

Forus og [biogassanlegget for organisk avfall](http://www.ivar.no/utbygging-grodaland/category745.html) på Grødaland i Hå, er miljø- og renovasjonsavdelingen i gang med å gjennomføre omlegginger for innsamlingen av husholdningsavfall i Stavanger. De fleste offentlige ubetjente miljøstasjonene (returpunktene) blir avviklet når sorteringsanlegget settes i drift i løpet av 2019. Kommunen vil etablere en innsamlingsordning for glass, som ikke kan bli sortert ut ved det nye anlegget.

Henteordningen for avfall

Avdelingen administrerer henteordningen [hentavfall.no](http://www.hentavfall.no/), der innbyggerne kan bestille henting av grovavfall, hageavfall, tøy og farlig avfall. Ordningen utvides i planperioden til også å gjelde glassemballasje.

Finnøy og Rennesøy

Sammen med kommunene Finnøy og Rennesøy er det tilrettelagt for felles innsamlingsordning for husholdningsavfall for de tre kommunene. Felles renovasjonsordning, med like tjenester og felles gebyrregulativ, innføres ved oppstart av planperioden.

Informasjonsarbeid

Det vil i nært samarbeid med IVAR og nabokommuner gjennomføres flere informasjonstiltak i forbindelse med at IVARs avfallssorteringsanlegg settes i drift. Det drives kontinuerlig informasjonsarbeid for å fremme avfallsminimering, gjennom blant annet bevisstgjøring og gjenbruk. Konseptet *Repair café* for økt gjenbruk og prosjektet *Restevenn* for å redusere matsvinn, videreføres. Avdelingen jobber også med å forbedre digitale løsninger for effektiv og god innbyggerdialog.

Budsjettramme Miljø

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	5 586	5 586	5 586	5 586
	Endringer:				
195	Ullandhaug økologiske gård, engangstilskudd 2018	- 4 000	- 4 000	- 4 000	- 4 000
196	Lønnsoppgjør 2018, helårseffekt	50	50	50	50
197	Miljø, redusert budsjettramme	- 500	- 500	- 500	- 500
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	1 136	1 136	1 136	1 136

Tabell 8.3 Budsjettramme for Miljø 2019-2022, tall i 1000 kr

Budsjettramme Renovasjon

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	140	140	140	140
	Standard- og volumendringer:				
212	Selvkostfond, bruk/avsetning	70	850	1 780	2 270
213	IVAR, økt leveringsgebyr og mengde	500	1 100	1 600	2 100
214	Renovasjonen IKS og Norsk gjenvinning, volumøkning	1 590	4 360	7 170	9 940
215	Kalkulerte finanskostnader	-300	-290	-280	-280
216	Kjøp av varer og tjenester, generell prisstigning	450	510	750	1 240

Linjenr		2019	2020	2021	2022
217	Renovasjon, gebyrøkning	-2 310	-6 530	-11 020	-15 270
218	Renovasjonstjeneste for Rennesøy og Finnøy, refusjonsinntekter	-12 450	-12 450	-12 450	-12 450
219	Renovasjonstjeneste for Rennesøy og Finnøy, kostnader	12 450	12 450	12 450	12 450
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	140	140	140	140

Tabell 8.4 Budsjettramme for Renovasjon 2019-2022, tall i 1000 kr

8.5 Park og vei

Tjenestebeskrivelse

Park og vei har ansvar for utvikling, drift, vedlikehold og forvaltning av alle kommunale uteområder.

Det omfatter blant annet veier, gater, gatetun, turveier, sykkelveier, plasser, torg, friområder, parker, lekeplasser, naturvernområder, viltforvaltning, badeplasser, utendørs idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. Park og vei driver også Stavanger botaniske hage og Stavanger friluftssenter.

Park og vei er byggherre for nyanlegg og tilrettelegger av de samme anleggene.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Utfordringene innen de tjenesteområdene Park og vei betjener er stadig økende; eksempelvis mer nedbør, økte krav fra innbyggerne, mer aktivitet og dermed slitasje på de fleste typer anlegg. Den økonomiske situasjonen oppfordrer til bedre tjenester til lavere pris.

Kompetanseutvikling, smarte og naturbaserte løsninger kan bidra til slik utvikling. Smart rasjonalisering og økt kompetanse vil bli prioritert.

Blågrønn plan

Park og vei leder arbeidet med den nye kommunedelplanen *Grønn Plan* i samarbeid med en rekke andre avdelinger i kommunen. Planen er en rullering av kommunedelplan for friluftsliv, nærmiljøanlegg og utendørs leke- og møteplasser, og skal fastlegge en hovedstruktur for grønne og blå aktivitetsarealer. Det er et mål å tilby likeverdige forhold over hele kommunen. Planen skal basere seg på *NBS* – naturbaserte løsninger, og skal legge grunnlag for økt naturmangfold. Både lekeplassnorm og utvikling av utvalgte lekeplasser til møteplasser for alle generasjoner er blant de prioriterte temaene. Sikring av arealer for natur, fysisk aktivitet og møteplasser er planens overordnede mål.

Et sammenhengende sykkelrutenett

Park og vei skal bidra til å realisere et attraktivt, sammenhengende sykkelrutenett i Stavanger. Vedlikeholdsstandarden skal opprettholdes gjennom hele perioden. Fra 2020 kommer det betydelig nye oppgaver i denne sammenhengen på grunn av kommunesammenslåingen.

Forberedelser til nye Stavanger

Kommunesammenslåingen medfører både harmoniseringsoppgaver (f.eks. hundeforskrift, overtakelse av forvaltning av naturvernområder, registrering av uteområder) og en organisasjonsmessig tilpasning.

Klimatilpasning – mer regn

Klimatilpasningstiltak ved bruk av de grønne områdene til fordrøyning og infiltrering av stadig økende

nedbørsintensitet og nedbørsmengder er en sentral utfordring i hele perioden. Park og vei vil, i samarbeid med andre involverte avdelinger, bidra til å tilrettelegge og utvikle de grønne og de blå områdene slik at overvann ivaretas og naturmangfold og friluftsopplevelsene i byen økes.

Nye retningslinjer for utforming av uteservering på offentlig gategrunn

I løpet av første del av perioden skal det utarbeides ny veileder for utforming og møblering av arealer for salg og servering. Arbeidet er startet opp i samarbeid med bransjen, og forventes å komme til behandling i løpet av 2019.

Forurensing av mikroplast fra kunstgrasdekker

Det er klarlagt at fyllet i kunstgrasbaner er en stor kilde til mikroplastforurensing. Nye forskrifter er utarbeidet. Stavanger kommune må sørge for å bygge inn innretninger som fanger opp gummigranulatet før det når avløpssystemet. På sikt må gummi/plast- granulatet erstattes med andre løsninger.

Trafikksikkerhet og gatetun

Handlingsplaner for trafikksikkerhet og for gatetun/miljøgater (for kommunale gater) skal være revidert i løpet av perioden.

Drift og vedlikehold av friområder, naturområder og utendørsområder

Rasjonalisering, naturbaserte løsninger, giftfri ugresskontroll og fortsatt omlegging til mindre ressurskrevende driftsformer prioriteres. Både kommunikasjon med brukerne om hva som kan forventes av standard, samt tilrettelegging for frivillig innsats vil være blant virkemidlene. Det skal utarbeides en strategi for gjennomføring av slike endringer som oppfølging av kommunedelplan *Grønn Plan*.

Metodeutvikling for skjøtsel av friområdene skal utvikles som naturbaserte løsninger. Dette gjelder beiting, slått, blomsterengutvikling, skogpleie og bekjempelse av fremmede arter.

Vedlikehold av veier, bruer og kaier

I løpet av perioden skal kommunen forsøke å hente inn vedlikeholdsetterslepet for bruer, kaier og asfalterte gater.

Bymiljøpakken

I den kommende perioden vil Park og vei få i oppgave å gjennomføre rekke av tiltakene i *Bymiljøpakken* som byggherre og prosjektleder. Avdelingen vil organisere sine ressurser i samsvar med dette.

Vedlikehold og tilrettelegging av badeplasser

Det påbegynte prosjektet for rehabilitering av badeplasser gjenopptas og skal blant annet omfatte vannkvalitet og stupetårn i Strømvik.

Gatelys – utendørs belysning

Utskifting av kvikksølvdamplamper skal være ferdigstilt innen 2020. Strategi for full overgang til smart belysning skal være utarbeidet og iverksatt innen 2020. Belysningsplan for sentrum skal være revidert i løpet av perioden.

Renhold i uteområdene

Bedre utstyr og smartere løsninger skal bidra til at søppelproblemene reduseres, både i sentrum og i friområdene.

Forvaltningsplan for bytrær

Stavanger har et betydelig antall bytrær, det vil si trær i gater, plasser, sentrale parker og andre trær med stor betydning for bybildet. Det er startet opp et prosjekt for å registrere verdifulle trær. Målet er å få på plass en forvaltningsplan. Registrerings- og vurderingsarbeidet forutsettes fullført innen 2020.

Naturbaserte løsninger

Park og vei deltar i UNaLab sammen med blant annet avdeling for vann og avløp, og deltar i EU Urban Agenda for å skaffe kunnskap og erfaring med å benytte naturbaserte løsninger i forvaltning og utforming av uteområder. Innhenting av kompetanse på smarte naturbaserte løsninger er prioritert.

Smartby

Park og vei vektlegger smarte løsninger i planlegging og utvikling av både forvaltning, drift og tilrettelegging av uteområdene. Arbeidet med *Mitt Stavanger*, *Smarte gatelys*, Smart vegetasjonskontroll og tilsvarende prosjekter skal prioriteres.

Områdesatsing

I Storhaug bydel pågår en rekke utviklingsprosjekter i forbindelse med områdesatsingen, blant annet treplanting, og aktivisering av regulerte friområder og lekeplasser. Det gjenstår også en del større oppgaver, som gjennomføring av Lervigparken, fullføring av Kjelvene, Johannesparken og Badedammen. Dette er i hovedsak anlegg som skal være finansiert som rekkefølgetiltak. Det tas sikte på å få fullført disse i løpet av perioden.

I Hillevåg skal det gjennomføres en mulighetsstudie om bruk av naturbaserte løsninger for å styrke grønnstruktur, leke- og møteplassmuligheter, kontakt med sjøen og naturmangfold.

Budsjettramme

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	151 400	151 400	151 400	151 400
	Endringer:				
198	Attende, Arboreet og friluftsområdene, økt tilskudd i tråd med avtaler	150	300	450	600
199	Vertskommune under festival, bidrag	-500	-200	-500	-500
200	Lyse, drifts- og vedlikeholdsavtale	100	200	300	400
201	Biologisk mangfold	250	250	250	250
202	Framkommelighet	400	800	1 200	1 600
203	Trafikksikkerhet og miljø	100	600	700	1 000
204	Nye anlegg	600	1 000	1 400	1 800
205	Park, friområder og aktivitetsanlegg, vedlikehold	150	350	550	750
206	Park og vei og NIS, bompengekostnader	1 100	1 100	1 100	1 100
207	Plasser, vei og torg	200	400	600	800
208	Lønnsoppgjør 2018, helårseffekt	1 700	1 700	1 700	1 700
209	Nedklassifiserte fylkesveier til kommunale veier	750	1 500	1 500	1 500
210	Nattfløtt til byøyene, ny avtale	200	200	200	200
211	Administrasjonsbygg på Løkkeveien, reduksjon i leieutgifter	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	153 600	156 600	157 850	159 600

Tabell 8.5 Budsjettramme for Park og vei, tall i 1000 kr

8.6 Plan og anlegg

Tjenestebeskrivelse

Plan og anlegg har ansvar for prosjektering, grunnverv/avtaler og bygging av offentlige vei-, vann- og avløpsprosjekter som utføres i regi av Stavanger kommune, enten dette skjer i egenregi eller ved bruk av konsulent/entreprenør.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Bedre kvalitet på prosjektene

For å nå målene om avtalt kvalitet i prosjektene, vil avdelingen videreutvikle kvalitetssystemet med vekt på kontroll og verifikasjon, for å minimalisere feil i plan- og byggefasen.

Videreutvikling av informasjonsarbeidet i prosjektene

Det er viktig for Plan og anlegg å være tydelig og korrekt i kommunikasjonen med berørte beboere, næringsdrivende og andre i forbindelse med gjennomføring av prosjektene. Resultatet fra brukerundersøkelse gjennomført i 2018, blant berørte beboere og næringsdrivende, vil gi viktige innspill til det kontinuerlige arbeidet med å forbedre informasjonen.

Bedre samhandling med andre som graver

Rådmannen viderefører arbeidet med å styrke samhandlingen mellom de ulike aktørene som tilrettelegger infrastrukturen i det offentlige rom. Arbeidet i VA-forum sammen med IVAR og eierkommunene fortsetter. Det samme gjør samarbeidet med Lyse, Telenor, Get, Statens vegvesen og andre aktører i Graveklubben i Stavanger.

Eksempler på større prosjekter der samhandlingen videreutvikles, er bussveien i Fv44 gjennom Hillevåg, fjernvarmeutbygging mellom Jåttåvågen og Urban Sjøfront og Gamleveien. Bedre samordning av prosjektene gir både mindre belastning for de som blir berørt av anleggsarbeidene, og effektiviseringsgevinst for aktørene.

Helse, miljø og sikkerhet i anleggene

I arbeidet med å levere konkurransedyktige prosjekter med høy kvalitet til rett tid, er det viktig å ikke gå på akkord med helse, miljø og sikkerhet. I tekniske produksjonsenheter som Plan og anlegg er det kontinuerlige HMS-arbeidet ekstra viktig.

8.7 Stavanger eiendom

Tjenestebeskrivelse

Stavanger eiendom planlegger og gjennomfører alle prosjekter knyttet til bygging og rehabilitering av kommunale bygninger, med unntak av de kommunale boligene, som tilhører Stavanger Bolig KF.

Forvaltningsseksjonen i avdelingen har ansvar for drift og vedlikehold av hele bygningsmassen til kommunen, med unntak av de kommunale boligene.

Drift- og energiseksjonen har ansvar for energiområdet og kompetanseoppbygging innenfor tekniske installasjoner og byggautomasjon, og for organisering og drift av energisentralene ved rådhuskvartalet og i Stavanger Forum.

Stavanger eiendom arbeider nå med forberedelser av tjenestetilbud, organisering, plassering og harmonisering frem mot etablering av nye Stavanger.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Fagsystem for eiendomsforvaltning

Oppgradering eller nyanskaffelse av fagsystem for eiendomsforvaltning for Stavanger eiendom er en høyt prioritert oppgave i planperioden. Kartleggingen er gjennomført og avdelingen har tatt beslutning om anskaffelse av ekstern bistand til behovsanalyser og spesifikasjoner. Nytt fagsystem for eiendomsforvaltning forventes anskaffet i løpet av 2019 med påfølgende implementering.

Revisjon av klima- og miljøplan

Drift- og energiseksjonen vil være involvert i prosjekter og tiltak for å nå flere av målene i den reviderte klima- og miljøplanen. Prioriterte oppgaver vil være å fase ut gjenværende fossile fyringskilder og å konvertere bygg til vannbåren varme som kan tilkobles fornybare energikilder.

Oppdatere bygg til nye krav og behov

Virksomheter og brukere av kommunale bygg har behov for at byggene tilpasses nye behov og krav, for eksempel på grunn av endrede pedagogiske metoder utløst av teknisk og teknologisk utvikling eller effektiviseringsbehov. Fornying av avfallssystemer og sykesignalanlegg ved sykehjemmene fortsetter. Videre vil de mest nødvendige og mindre kostnadskrevende tilpasningstiltakene bli prioritert i perioden.

Stavanger eiendom vil sette inn ressurser på å følge nye krav til klimatilpasning og overvannshåndtering, både ved nybygging og ved ombygging og rehabilitering av eldre bygg.

Universell utforming

Universell utforming må innarbeides i alle oppgraderinger av kommunale bygg, for å kunne møte målene som følger av regjeringens handlingsplan for universell utforming innen 2025. I Stavanger kommunes kommunedelplan for universell utforming er målet at alle kommunale bygg skal være universelt utformede innen 2029.

Oppfylle dokumentasjonskrav

Dokumentasjonskrav er blitt en stadig større del av eiendomsforvaltningen. Frister gitt av tilsynsmyndigheter gjør at Stavanger eiendom også i kommende planperiode må prioritere å oppfylle nye forskrifter og tilsynskrav som kommer. Eksempler er krav til energimerking, radonmåling, brannvern og tekniske installasjoner. Kommunen må også oppfylle nye krav til dokumentasjon på sprinkleranlegg. Arbeid med universell utforming vil også kreve mye ressurser.

Styrke anbudskompetansen

Stavanger eiendom arbeider kontinuerlig for å bli en enda bedre byggherre, blant annet gjennom å styrke bestillerkompetansen innen forskjellige modeller av både totalentrepriser og delte entrepriser. Anskaffelsesmodellen BVP (Best Value Procurement) – eller prestasjonsinnkjøp på norsk – prøves nå ut for barnehagene på Tasta.

Store byggeprosjekter

Stavanger eiendom skal gjennomføre flere store byggeprosjekter ved skolene Madlamark, Gaudesete, Tastaveden, Vaulen, Storhaug og Nylund, og ved barnehagene Tasta, Tastavarden og Ytre Tasta avd. Vardeneset. Andre byggeprosjekter er demenslandsby i Ramsvig, ombygging av rådhuset, byggetrinn 3 på Tou scene, nye brannstasjoner i Lervig og Schancheholen og nytt garderobeanlegg/klubbhus på Hinna. Grafisk museum i gamle Stavanger skal bygges nytt og integreres i gamle lokaler. Rehabilitering av Domkirken pågår og ferdigstilles i 2024 slik at den er klar til byjubileet i 2025. Renovering og ombygging av Stavanger svømmehall og resten av Olav Kyrres gate 19 ferdigstilles 1. kvartal 2019.

Vedlikehold av bygg

Verdibevarende vedlikehold av kommunens bygg vil bli prioritert i størst mulig grad, i tråd med resultatet av en [Multimap](https://www.multimap.no/) (https://www.multimap.no/)-kartlegging fra april 2017, som dokumenterer at dette har god effekt. Målet er at kommunen i størst mulig grad klarer å begrense etterslepet på vedlikehold og med det framtidige merutgifter på grunn av verdiforringelse. Avdelingen skal fortsette å følge nøye med på bruk av driftsutgifter for å kunne maksimere tilgjengelige midler til verdibevarende vedlikehold.

Spesialisert vedlikehold av historiske bygg

Etter vedtak i kommunalstyret for miljø og utbygging blir arbeidsgruppen for spesialisert vedlikehold av historiske bygg i Stavanger eiendom utvidet med representanter fra blant andre Must, Kirkelig fellesråd og Arkeologisk museum. Arbeidet kan også bli påvirket av ny hovedmodell i kommunen og sammenslåingen med kommunene Rennesøy og Finnøy, som også har historiske bygg å vedlikeholde. Den utvidede arbeidsgruppen skal finne gode måter å organisere vedlikeholdet av byggene på. Kommunalstyret for miljø og utbygging vedtok i juni 2018 at Stavanger eiendom skal utvikle en egen seksjon for historiske bygg etter samme modell som Statsbygg. Dette arbeidet vil bli løpende vurdert og gjennomført i sammenheng med forestående kommuneutvidelse.

Tekniske anlegg og bygningsmessige tiltak for beredskap i skolebygg

Avdelingen skal i planperioden i gang med et pilotprosjekt som skal gjøre skolene bedre rustet til å forebygge og takle beredskapssituasjoner. Nye tekniske anlegg og bygningsmessige tiltak i skolebyggene skal bidra til å styrke skoleledelsens og utrykningsetatenes muligheter til å unngå og løse krisesituasjoner.

Effektiv og miljøvennlig drift

Stavanger eiendom forvalter en bygningsmasse på 550 000 m². Forvaltningsseksjonen arbeider med å forbedre systemer og gjennomføring av forvaltningen for å opprettholde sikker og kostnadseffektiv drift. Stavanger eiendom viderefører arbeidet med energisparing og sentralstyring av tekniske anlegg i bygg. Organisasjonen har også som mål å øke sin kompetanse på *smarte hus* og tilhørende digital infrastruktur.

Energioppfølging i kommunale bygg

Arbeidet fortsetter med å redusere energiforbruket i kommunens bygningsmasse med energioppfølging og sentral styring fra driftssentralen i Olav Kyrres gate 23. Stavanger eiendom vil i perioden prioritere å knytte alle kommunale formålsbygg til driftssentralen. Energiforbruk og klimaregnskap skal kunne registreres for alle de tilkoblede byggene.

Energisentral OK19 (Triangulum)

Energisentralen, som henter energi fra avløpsvann og skal forsyne svømmehallen og tre administrasjonsbygg med varme (og kulde), vil bli tett fulgt opp slik at man kan dokumentere energiopptak og effektivitet. Prosjektet er et foregangsprosjekt for etablering av tilsvarende løsninger andre steder i Stavanger.

Energisentral Stavanger Forum

Drift- og energiseksjonen har drifts- og vedlikeholdsansvaret for energisentralen på Stavanger Forum-området. Kommunen har knyttet til seg ny kunnskap og kompetanse på å drifte energisentralen, som leverer varme- og kjøling til både private og offentlige kunder. Dette kompetanseløftet kommer til å bli viktig i forbindelse med økt satsing på kollektive varmeløsninger i områder der fjernvarme ikke vil være tilgjengelig.

Budsjettramme

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	261 133	261 133	261 133	261 133
	Endringer:				
221	Rehabilitering av OK19, korrigerede husleiekostnader	-2 850	-2 850	-2 850	-2 850
222	Nye bygg, vedlikehold- og renholdsutgifter	15 600	19 200	24 690	32 200
223	Bygg, forsikring	200	400	600	800
224	Nye bygg, energiutgifter	850	1 150	1 450	1 450
225	ENØK-innsparinger	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500

Linjenr		2019	2020	2021	2022
226	Lønnsoppgjør 2018, helårseffekt	4 000	4 000	4 000	4 000
227	Brannsikringstiltak i trehusbebyggelsen, fra investering til drift	1 500	1 500	1 500	1 500
228	Overtagelse av bygg, Blidensol, Tennishallen, Tasta skatepark, FDV-kostnader	7 100	7 100	7 100	6 850
229	Reduksjon av vedlikehold og Holte middelsats	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
	Korrigert netto budsjetttramme 2019-2022	284 033	288 133	294 123	301 583

Tabell 8.6 Budsjetttramme for Stavanger eiendom 2019-2022, tall i 1000 kr

8.8 Vann og avløp

Tjenestebeskrivelse

Vann og avløp har ansvaret for Stavanger kommunes vann- og avløpsanlegg, og tjenester knyttet til utbygging, forvaltning, drift og vedlikehold av disse. Virksomheten er gebyrfinansiert, og gebyrnivået er blant de laveste i landet. Vann og avløp har også en rekke tilsynsoppgaver, og er organisert etter bestiller-utførermodellen. Prosjektering og anleggsutførelse av investeringsprosjektene ivaretas av Plan- og anleggsavdelingen.

Oppgavene som prioriteres er vedtatt i *Hovedplan for vannforsyning, vannmiljø og avløp*, og gjennom overordnede pålegg og direktiver. Planen blir rullert i 2018 og vil legge føringer for mål- og satsningsområder i handlings- og økonomiplanperioden. Områder skal være styrende for planen: Klima, miljø og bærekraft og Sikkerhet og beredskap.

Prioriterte oppgaver i planperioden

Nye Stavanger

Arbeidet med å legge til rette for vann- og avløpstjenestene i nye Stavanger har pågått siden august 2017, og arbeidet med harmonisering og organisasjonsmessige tilpasninger vil kreve mye ressurser fram mot 1. januar 2020. Senere i perioden vil det være en prioritert oppgave å justere forvaltning, drift og vedlikehold og myndighetsutøvelse innenfor rammene til den nye kommunen. Samlet sett innebærer dette redusert kapasitet til de andre prioriterte oppgavene i planperioden.

Vann på avveie

Utfordringene med vann på avveie består i at mye vann lekker ut fra vannledningsnett, mye overvann og fremmedvann lekker, eller ledes inn på avløpssystemet, og for mye avløpsvann slippes ut i sjøen via overløpene. Dette har betydning for kapasitet og miljø.

For å redusere vannlekkasjer skal det i planperioden fortsatt arbeides med systematisk og sonevis innsats for å lokalisere vannlekkasjer og utbedre dem raskt. Vann og avløp deltar også i et FOU-prosjekt for å utvikle en datamodell som raskt kan varsle om mulige lekkasjer i hele ledningsnett.

I avløpssystemet vil det også bli arbeidet systematisk og sonevis for å fjerne lett tilgjengelig overvann og fremmedvann (for eksempel bekker fra friområder), utbedre ledningsanlegg med mye innlekking og fullføre separeringssoner.

Fornyelse av ledningsnett

Lang levetid på ledningsnett er helt avgjørende for bærekraftig forvaltning av vann- og avløpssystemet. For lav

fornyelse gir et etterslep som ikke er forenlig med generasjonsprinsippet, mens for høy utskifting ikke er bærekraftig. Det har vært en utfordring å nå målet om 1 % fornyelse av ledningsnett per år, men i planperioden legges det opp til økte bevilgninger og økt satsning på rehabiliteringsløsninger.

Klimatilpasning og overvannshåndtering

Byutvikling som medfører fortetting med raskere overvannsavrenning, og klimautvikling med økt og mer intens nedbør gjør at klimatilpasset overvannshåndtering blir stadig viktigere. Samhandling og ansvarsavklaring vil stå sentralt i planperioden. Det viktigste og mest ambisiøse grepet, og som knytter seg direkte til Vann- og avløpsverket, er målsetningen om å øke minstekapasiteten i hele ledningsnett. Dette er et tiltak som vil fortsette utover gjeldende planperiode

UNaLab

UNaLab (Urban Nature Labs) handler om å utvikle bærekraftige, økologiske løsninger for vannforvaltning, som er tilpasset klimaendringer og økt urbanisering.

Vann og avløp leder og koordinerer kommunens arbeid i det EU-finansierte [UNaLab-prosjektet](https://www.morgenstadt.de/en/projects/smart_city/unalab.html)

(https://www.morgenstadt.de/en/projects/smart_city/unalab.html). Prosjektet skal vise og dokumentere innovative, lokaltilpassede, naturbaserte løsninger som reduserer byers sårbarhet i møte med klimaendringene – særlig knyttet til ekstremvær og økt nedbør.

Prosjektet tilfører kompetanse og svarer på Stavanger kommunes mål om å skape en klimarobust og attraktiv by. Det bygges også opp under Stavanger som smartby.

Vannmiljø

Som for overvannshåndteringen vil samhandling og ansvarsavklaring med andre aktører som påvirker vannmiljøet stå sentralt.

Målene knyttet til vannforekomstene er todelt:

- Brukerinteressene i hver enkelt vannforekomst
- Vanddirektivets krav til kjemisk og økologisk tilstand

God avløpshåndtering er Vann- og avløps viktigste strategi å sikre den enkelte vannforekomst. Med høy tilknytningsgrad til kommunalt avløpsnett, ingen overløp til ferskvannsresipienter og generelt gode løsninger har avløpsvirksomheten stort sett liten negativ påvirkning på vannmiljøet i dag.

Drift og vedlikehold av avløpsnett

Forsvarlig drift og vedlikehold av vann- og avløpsnett bidrar til å opprettholde kapasiteten i ledningsnett, sikre vannkvaliteten, og hindre avløpsutslipp og andre driftsuhell med konsekvenser for innbyggerne. For å opprettholde en god og sikker vannforsyning skal sikkerheten og kvaliteten i vannforsyningen kontinuerlig overvåkes og vurderes, og arbeidet med rengjøring og sikring av ledninger og kummer skal intensiveres.

Redusere miljøkonsekvenser

Vann og avløp bidrar til å redusere utslipp av forurensende stoffer til vannmiljøet. Derfor må fagavdelingen også arbeide for å redusere andre miljøskadelige utslipp som følge av egne aktiviteter. Viktige tiltak i perioden for å oppnå dette vil være å arbeide for å:

- redusere energiforbruket
- bruke miljøvennlig energi

- redusere transportbehovet og vurdere valg av materiell og miljøbelastningen ved produksjon, montering, bruk og gjenbruk (livsløp-vurdering)

Budsjettramme

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	0	0	0	0
	Endringer:				
170	Bemanningsøkning iht. hovedplan	400	700	1 100	1 100
171	Driftsutgifter/generell prisstigning	1 000	2 000	3 000	4 100
172	Avskrivninger	2 200	3 200	4 200	5 100
173	Renter restkapital	3 400	4 300	5 200	6 100
174	Bruk/avsetning til selvkostfond	11 300	19 500	19 700	19 100
175	Gebyrer/gebyrøkning	-29 300	-48 400	-54 200	-57 300
176	Fastledd, IVAR	1 600	4 500	5 100	5 300
177	Mengdevariabelt ledd, IVAR	8 900	13 700	15 400	16 000
178	Teknologiutvikling	500	500	500	500
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	0	0	0	0

Tabell 8.7 Budsjettramme for Avløpsverket 2019-2022, tall i 1000 kr

Linjenr		2019	2020	2021	2022
	Opprinnelig vedtatt netto budsjettramme 2018	0	0	0	0
	Endringer:				
230	Justering ihht. Hovedplan, bemanningsøkning	400	700	1 100	1 100
231	Driftsutgifter/generell prisstigning	800	1 600	2 400	3 300
232	Avskrivninger	600	1 500	2 500	3 300
233	Renter restkapital	2 200	3 100	3 900	4 700
234	Selvkostfond, bruk/avsetning	-4 200	4 100	6 200	5 400
235	Vannverket, gebyrøkning	-13 200	-27 400	-35 200	-40 000
236	Fastledd, IVAR	5 100	6 600	7 900	9 400
237	Mengdevariabelt ledd, IVAR	7 800	9 300	10 700	12 300
238	Teknologiutvikling	500	500	500	500
	Korrigert netto budsjettramme 2019-2022	0	0	0	0

Tabell 8.8 Budsjettramme for Vannverket 2019-2022, tall i 1000 kr

